

ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด

ผู้เขียน รศ.ดร.ทิตนา แคมมณี

บทวิจารณ์โดย ผศ.ดร.ประสพสุข ฤทธิเดช¹ และปวีณา แก้วอาจ²

Asst.Prof. Dr. Prasopsuk Rittidet¹ and Paweena Kaewart²

บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การสอนกระบวนการคิด ผู้วิจารณ์ได้ศึกษา (1) สรุปย่อเนื้อหา และ(2) ข้อคิดเห็นที่มีต่อหนังสือ ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การสอนกระบวนการคิด แต่ละประเด็นปรากฏรายละเอียดดังนี้

1. เนื้อหา

สำหรับการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือเรื่องนี้ ผู้วิจารณ์นำเสนอตามลำดับคือ

1.1 แรงจูงใจในการเขียนหนังสือ

ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงแรงจูงใจ 3 ประการในการเขียนหนังสือคือ (1) การเห็นคุณค่าในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) การเห็นความจำเป็นในการปลูกฝังปรัชญานี้ให้แก่เด็กและเยาวชนของชาติ และ(3) การเห็นปัญหาของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงตามที่คาดหวัง ทำให้ผู้เขียนได้ชวนครูผู้สอนในทุกระดับการศึกษามาช่วยกันปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นและเจริญงอกงามขึ้นในตัวผู้เรียน โดยการพัฒนา

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทยและสาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² นักวิชาการผู้ประสานงานโครงการวิจัยการสร้างเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางโรงเรียนสุภาพะ เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

กระบวนการคิดของผู้เรียน เนื่องจากการคิดเป็นที่มาของการกระทำ การรู้จักคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงนำไปสู่การกระทำหรือการปฏิบัติอย่างพอเพียง อันจะพัฒนาเด็กและเยาวชนไปสู่สุนิสาพอเพียงในที่สุด นวัตกรรมการสอนที่ผู้เขียนได้เสนอแนะในหนังสือเล่มนี้ให้แนวทางและวิธีการที่เรียบง่ายซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ หรือปรับใช้ในการสอนของตนได้อย่างสะดวก

1.2 เนื้อหา

เนื้อหาแต่ละบทผู้เขียนได้เรียบเรียงไว้ 7 บท ได้แก่ (1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : สารสำคัญได้อธิบายถึงความหมายและความสำคัญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสารสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง (2) การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาตามนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (3) การถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประยุกต์สู่การสอน (4) การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน (5) การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแยกส่วน (6) การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบเน้นกระบวนการคิด : นวัตกรรมการสอน และ (7) หลักการสอนสำหรับการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 สรุปผลการศึกษาจากเนื้อหาทั้ง 7 บท

จากผลการศึกษาเนื้อหาทั้ง 7 บทของหนังสือเล่มนี้ผู้วิจารณ์สรุปได้ดังนี้

ความหมายและเป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ระบุไว้ว่าก้าวทันความเปลี่ยนแปลง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สังคมโลกมีความสมดุลในมิติด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง Sufficiency Economy ไม่ใช่ Self-Sufficiency ประกอบด้วย 3 ห่วง คือ หลักพอเพียง 3 ประการ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขของปรัชญา 2 ประการ ได้แก่ เงื่อนไขด้านความรู้และคุณธรรม และมีมิติ 4 ด้านคือเป้าหมายของปรัชญา ได้แก่ ความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ ทั้งด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ความสำคัญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ไม่ประมาท ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้รอดพ้นจากวิกฤติ มีความมั่นคงและยั่งยืน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยหลักของพอเพียง Sufficiency Economy มี 3 ระดับคือ

ระดับ 1 แบบพื้นฐาน เป็นความพอเพียงระดับครอบครัว ให้สามารถพึ่งตนเองได้

ระดับ 2 แบบก้าวหน้าระดับกลุ่ม เป็นการรวมพลังกันเป็นกลุ่ม เพื่อการผลิต และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ระดับ 3 แบบก้าวหน้าระดับเครือข่าย เป็นการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้การนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาประเทศต้องทำเป็นลำดับขั้นตอน คือ สร้างพื้นฐานให้ครอบครัวสามารถพึ่งตนเอง พอมีกินมีใช้เป็นเบื้องต้นก่อน ต่อไปจึงค่อยเสริมสร้างความเจริญให้ไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น สำหรับการพัฒนาดังกล่าวต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ

สำคัญของการพัฒนามี 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านวัฒนธรรม การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ เมื่อการพัฒนานั้นเป็นการพัฒนาที่สมดุลใน 4 มิติ เพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายเพื่อความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติคือ

มิติด้านวัตถุ หมายถึง วัตถุเชิงกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงเงินซึ่งเป็นปัจจัยในการผลิตและบริโภค

มิติด้านสังคม หมายถึง สภาพและกติกากการอยู่ร่วมกันและความสัมพันธ์ของคนในสังคม สถาบันทางสังคม และสวัสดิการทางสังคม

มิติด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน สังคม และโลก
มิติด้านวัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมรวมถึงศิลปะและโบราณสถาน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ ดังนั้น ในกระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงมิติทั้ง 4 ด้านอย่างเป็นองค์รวม นอกจากนี้การพิจารณามิติทั้ง 4 ด้านอย่างเป็นองค์รวมหมายถึงการพิจารณาเรื่องที่คิด/ปฏิบัติให้ครบทั้ง 4 มิติ รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันขององค์ประกอบต่างๆ ของมิติทั้งสี่ เนื่องจากกระบวนการคิดพิจารณามิติทั้ง 4 ด้านอย่างเป็นองค์รวมจะช่วยให้ค้นพบปัญหา ข้อผิดพลาด ประเด็น และปัจจัยต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการพัฒนา ทำให้สามารถปรับปรุง แก้ไขแผนงาน รวมทั้งจัดปัจจัยเกี่ยวข้องต่างๆ ที่สามารถช่วยให้การพัฒนาประสบความสำเร็จได้ดีขึ้น

การถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประยุกต์สู่การสอน

สาระสำคัญเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ และตีความ เพื่อการประยุกต์สู่การสอนมี 8 ประการดังนี้

รหัสที่ 1 : ความหมายและเป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
รหัสที่ 2 : หลักคิดและหลักปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : ความพอประมาณ
รหัสที่ 3 : หลักคิดและหลักปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : ความมีเหตุผล
รหัสที่ 4 : หลักคิดและหลักปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

รหัสที่ 5 : เงื่อนไขปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : ความรู้
รหัสที่ 6 : เงื่อนไขปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : คุณธรรม
รหัสที่ 7 : เป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : ความสมดุลและความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ

รหัสที่ 8 : องค์รวมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประยุกต์สู่การสอน มีสาระสำคัญที่ครู/ผู้สอนควรนำไปจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ทักษะการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยทักษะการคิดตามองค์ประกอบสำคัญของปรัชญา และทักษะกระบวนการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ทักษะการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เจตคติต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความเข้าใจสาระที่จะสอนดังกล่าว นอกจากจะช่วยให้สาระที่สอนมีความชัดเจนขึ้นแล้ว ยังช่วยให้ผู้สอนเห็นความแตกต่างในประเภทของสาระที่สอน ซึ่งนำไปสู่การเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับประเภทของสาระด้วย

ประเภทของสาระการเรียนรู้

เหตุที่ผู้สอนจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับสาระการสอนและหลักการสอนนั้น ก็เพราะโดยทั่วไปแล้วความรู้หรือเนื้อหาสาระที่สอนมีหลายประเภทและมีลักษณะแตกต่างกันซึ่งโดยทั่วไปจัดจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1) สาระประเภทความรู้ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จำแนกเป็นประเภทย่อยๆ ได้อีก ได้แก่

- 1.1) ความรู้ประเภทข้อมูล ข้อเท็จจริง (Factual Knowledge)
- 1.2) ความรู้ประเภทความคิดรวบยอด (Conceptual Knowledge)
- 1.3) ความรู้ประเภทกระบวนการ (Procedural Knowledge)

2) สาระประเภททักษะหรือทักษะกระบวนการ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มทักษะพิสัย (Psychomotor/Process Skills Domain) มีประเภทย่อยๆ อีกหลายประเภท ได้แก่

- 2.1) ทักษะกระบวนการปฏิบัติ (Performance Skill)
- 2.2) ทักษะกระบวนการทางปัญญาหรือทักษะกระบวนการคิด (Cognitive Skill)
- 2.3) ทักษะกระบวนการทางสังคม (Social Skill)

3) สาระประเภทความรู้สึก ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มจิตพิสัย (Affective Domain) ประกอบด้วยความรู้สึก เจตคติ คุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะ

เนื่องจากสาระแต่ละประเภทมีลักษณะแตกต่างกัน การสอนแต่ละประเภทจึงมีลักษณะแตกต่างกันไปด้วย ตามความเหมาะสมกับธรรมชาติของสาระนั้น สำหรับการสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสาระประเภท กระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติและกระบวนการคิดการปฏิบัติซึ่งผู้เขียนได้ให้รายละเอียดคือ

กระบวนการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นความรู้ประเภทกระบวนการ (Procedural Knowledge) คือ เป็นสาระที่มีลักษณะเป็นการกระทำที่มีลำดับขั้นตอน หรือเป็นวิธีการซึ่งผู้เรียนจะต้องรู้และเข้าใจก่อนการปฏิบัติ

กระบวนการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสาระประเภททักษะ คือ เป็นทักษะด้านกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Skill) เพราะจุดมุ่งหมายของการสอนกระบวนการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มิใช่เพียงเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจว่า กระบวนการคิดดังกล่าวมีลำดับขั้นตอนในการคิดอย่างไร แต่ผู้เรียนจะต้องสามารถดำเนินการคิด ลงมือคิด หรือทำการคิดจริงๆ ให้ได้ผลดีด้วย

กระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสาระประเภทความรู้สึกด้วย เพราะจุดมุ่งหมายของการดorstปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประยุกต์สู่การสอนต้องให้ผู้เรียนเห็นการกระทำตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการนั้น เนื่องจากการเห็นการกระทำสามารถช่วยให้ผู้เรียนจดจำความรู้ที่มีลักษณะเป็นการกระทำตามลำดับขั้นตอนได้ดี และให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของการกระทำนั้น การได้ทดลองทำตามความรู้หรือกระบวนการที่เรียนรู้อาจจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทั้งความเข้าใจ และ

สามารถจดจำกระบวนการนั้นได้มากขึ้นและดีขึ้น นอกจากนั้นการทดลองปฏิบัติจริงอาจทำให้ได้ข้อมูลที่นำไปสู่การปรับปรุงขั้นตอนของกระบวนการให้ดีขึ้นได้ด้วย ดังนั้นการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในสาระความรู้ประเภทกระบวนการนั้น ผู้สอนจะต้องรู้และเข้าใจในลำดับขั้นตอนของกระบวนการ และได้ลองปฏิบัติตามกระบวนการนั้น การดำเนินการตามหลักดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการนั้นได้ดี แต่ยังไม่ถึงระดับการเกิดเป็นทักษะ ซึ่งเป็นอีกด้านหนึ่งที่ต้องอาศัยหลักการสอนที่แตกต่างกันออกไป

การจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดการเรียนการสอนและฝึกทักษะการใช้หลักคิดตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้แนวการสอนแบบบูรณาการและการสอนโดยตรงตามแนวทางทั่วไปในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เสนอแนะไว้ ยังมีช่องทางอื่นๆ ที่ครู/ผู้สอนสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้อีก ได้แก่ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารการศึกษา การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในวิถีชีวิต คือในกิจวัตรประจำวัน ทั้งผู้บริหาร บุคลากร ครู/ผู้สอน และผู้เรียน สามารถนำคำถามที่กระตุ้นการคิดตามหลักคิดตามสาระประเภททั้ง 3 สาระการเรียนรู้ให้เป็นตัวอย่างไว้ข้างต้นไปใช้ในการวางแผนงาน และการพิจารณาการคิด การกระทำของตน ให้มีความเหมาะสมตามหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่การคิดการกระทำที่มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และเป็นไปอย่างถูกต้องทั้งตามหลักวิชาและหลักคุณธรรม

อนึ่ง การฝึกฝนการใช้หลักคิดต่างๆ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ว่าจะเป็นในสถานการณ์ใด จะเกิดผลดีได้ล้วนต้องอาศัยปัจจัยสำคัญเพิ่มเติมดังนี้

1) การได้ฝึกฝนบ่อยๆ คือให้ได้คิดบ่อยๆ เริ่มจากการเห็นตัวอย่าง การคิดตามแบบหรือตัวอย่าง การคิดตามจนคล่อง จนกระทั่งคิดได้เองจนคล่อง การฝึกฝนอย่างต่อเนื่องมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเกิดทักษะการคิด

2) การได้ฝึกคิดในสถานการณ์ที่มีความหลากหลายแตกต่างกันเป็นการเพิ่มทักษะการประยุกต์การใช้หลักคิด ทำให้บุคคลสามารถคิดได้อย่างคล่องแคล่ว แก้ปัญหาได้ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดๆ

3) การได้รับข้อมูลป้อนกลับ คือการได้รับข้อมูลว่า การคิดการกระทำของตน ผิดพลาด หรือบกพร่องอย่างไร การได้รับข้อมูลป้อนกลับจะช่วยให้ผู้คิด/ทำรู้จักที่ตนควรปรับปรุงพัฒนา

4) การปรับปรุงโดยใช้ข้อมูลป้อนกลับ เมื่อได้รับข้อมูลป้อนกลับแล้ว ควรมีการนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการปรับปรุงการคิดการกระทำของตนให้ดีขึ้นเรื่อยๆ

5) การได้รับการเสริมแรง การได้รับกำลังใจ คำชมเชย และแรงเสริมอื่นๆ สามารถช่วยให้บุคคลมีแรงจูงใจในการฝึกฝนตนเอง

หากทุกคนสามารถนำหลักคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ จะทำให้เกิดการคิดการกระทำที่มีความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี และเป็นไปอย่างถูกต้อง ทั้งตามหลักวิชาและหลักคุณธรรม ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาเดือดร้อนแก่ผู้ใด ทุกอย่างก็จะดำเนินไปได้ด้วยดี และก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ

2. ข้อคิดเห็นของผู้วิจารณ์ต่อผลงานเรื่องถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การสอนกระบวนการคิด

จากเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดหลักปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับการคิดตั้งแต่การคิดวางแผน (Plan) หรือคิดก่อนทำ เพื่อให้ได้แผนงานที่ดี และการคิดระหว่างปฏิบัติงานตามแผน หรือคิดขณะทำ เพื่อประเมินและปรับปรุงงานที่ทำให้ดี รวมไปถึงการคิดทบทวนในสิ่งที่ได้ทำไปแล้ว หรือการคิดหลังทำ เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาต่อไป ดังนั้น การคิดจึงเป็นทักษะที่สำคัญซึ่งครู/ผู้สอนจำเป็นต้องช่วยกันส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียนเพราะกระบวนการคิดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 5 ข้อดังกล่าวมาข้างต้น หากบุคคลใดสามารถนำไปใช้จริงในการคิดพิจารณา และกระทำการใดๆ ย่อมช่วยให้การคิดการกระทำเป็นไปในทางสายกลาง นำไปสู่ความสมดุลที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาความเดือดร้อน เสียหายใดๆ แก่ใคร ชีวิตก็จะสงบสุข และก้าวหน้าไปอย่างมั่นคงยั่งยืน ทำให้หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าสำหรับครูผู้สอนและผู้สนใจได้นำไปประยุกต์ใช้ฝึกกระบวนการคิด ได้ด้วยตนเองและผู้สอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เด็กและเยาวชนนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำปรัชญาไปใช้ในการคิดและการกระทำต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ตระหนักในประโยชน์และคุณค่าของปรัชญา จนเกิดแรงจูงใจในการนำปรัชญาไปใช้อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาเป็นคุณลักษณะ/ลักษณะนิสัยพอเพียงในที่สุด ซึ่งวิธีการสอนอาจใช้การสอนแบบบูรณาการและการสอนโดยตรงโดยยึดหลักการที่กล่าวข้างต้นจะสามารถช่วยให้นักเรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แคมมณี. (2558). ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การสอนกระบวนการคิด. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.